

Ympäristötiedon tuottamisen palvelut maakunnassa vuodesta 2020 eteenpäin

1. Mitä varten ko. palvelukokonaisuus on olemassa eli mikä on sen tärkein tavoite?

Maakuntalain 6 § mukaan maakunnan tehtäviin kuuluu erillisenä lakisääteisenä tehtävänä ympäristötiedon tuottaminen ja ympäristötietoisuuden parantaminen. Ympäristötieto on osa maakunnan tietojohdantamisen kokonaisuutta, jolla on kytkentöjä moniin maakunnan toimintoihin.

Tavoitteena on mahdollistaa uusimman ympäristötiedon hyödyntäminen käytännön suunnittelussa, toimeenpanossa sekä vaikutusten seurannassa sekä maakunnan päätöksenteossa. Ympäristötiedon tuottamisen ja käytön hyvällä hallinnalla voidaan edistää sekä maakuntaviraston että maakunnan eri toimijoiden ympäristötietoisuutta ja sen myötä kestävä kehitystä tukevaa päätöksentekoa. Lisäksi tavoitteena on, että jokainen maakunnan asukas saa riittävästi ja kattavasti tietoa alueen ympäristön tilasta.

Ympäristönäkökohtien kytkeminen maakunnan kaikkien tehtävien hoitamiseen ja maakunnan strategiseen tavoiteasetteluun on tärkeää synergiaetujen hyödyntämiseksi. Esimerkiksi elinympäristön laadulla on tutkitusti myönteisiä vaikutuksia ihmisten elämän laatuun ja terveyteen, mistä voidaan saada merkittäviä hyötyjä maakuntien sote-tehtävien hoitamisessa.

Maakunnan tehtävänä on myös edistää ympäristökasvatusta yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa. Kyseessä on kaikille suunnattu kasvatuksellinen ja käytännönläheinen toiminta, jolla edistetään yksilöiden ja yhteisöjen arvojen, tietojen, taitojen ja toimintatapojen muuttumista kestävä kehityksen mukaisiksi.

2. Mitkä ovat ne keinot, joilla tavoitteeseen päästään?

Kokonaisuuteen kuuluu muun muassa ympäristöä koskevan luotettavan tutkimus- ja tarkkailutiedon tuottaminen, kansalaisten ympäristövastuullisuuden ja yritysten ympäristöjärjestelmätyön edistäminen sekä ympäristökasvatuksen toteuttaminen. Osa tiedon raportointitehtävistä ovat EU-velvoitteisia, ja maakunta vastaa tiedon oikeellisuudesta. Maakuntien tulee kerätä ja tuottaa ympäristötehtäviinsä liittyen luotettavaa ympäristön ja

alueen tilaa kuvaavaa tutkimus- ja tarkkailutietoa. Tietoa tarvitaan sekä maakunnan omaan suunnittelutarpeeseen että valtakunnallisiin käyttötarpeisiin.

Palvelukokonaisuuden sisältö

1. Ympäristöä koskevan luotettavan tutkimus- ja tarkkailutiedon tuottaminen.
2. Alueiden käytön, alue- ja yhdyskuntarakenteen, rakennetun ympäristön sekä kulttuuri- ja luonnonympäristön tilan ja kehityksen seuranta sekä vesien- ja merenhoidon seurantatiedon tuottaminen.
3. Ympäristötiedon jakaminen: Tärkeää on, että maakunta vaihtaa ympäristötietoa eri organisaatioiden kanssa ja että maakuntien, tutkimuslaitosten ja yritysten tiivis yhteistyö jatkuu.
4. Kansalaisten ympäristövastuullisuuden ja yritysten ympäristöjärjestelmätyön edistäminen.
5. Ympäristökasvatuksen edistäminen yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa. Kyseessä on kaikille suunnattu kasvatuksellinen ja käytännönläheinen toiminta, jolla edistetään yksilöiden ja yhteisöjen arvojen, tietojen, taitojen ja toimintatapojen muuttumista kestävän kehityksen mukaisiksi.
6. Kestävän kehityksen, vähähiilisyyden, energia- ja materiaalitehokkuuden, ilmastotavoitteiden sekä kiertotalouden edistäminen maakunnassa. Tehtävään sisältyy ilmasto- ja energiatehokkuustyön koordinointi ja neuvonta sekä kiertotalouden edistäminen.
7. Ympäristötieto on osa maakunnan tietojohtamisen kokonaisuutta, jolla on kytkentöjä moniin maakunnan toimintoihin (maakuntakaavoitus, aluekehittäminen, liikennejärjestelmä suunnittelu, maatalous jne.).
8. Ympäristötiedon koostaminen tutkimuslaitoksille ja viranomaisille. Monet ympäristötietoa koskevista kansallisista järjestelmistä ovat Suomen ympäristökeskuksessa (SYKE), Valtion lupa- ja valvontavirastossa (Luova) tai Metsähallituksessa.

Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta

- Tavoitteena on tuottaa uusia menettelytapoja ja työkaluja, jotka tehostavat ympäristöntiedon tuottamista, toimintaa ja tiedon jakamista.
- Hyödyntää uusinta seurantateknologiaa seurantojen tuottamiseen (3D-mallinnus, satelliittikartoitus, automatisoidut ympäristön tilaa tarkastelevat laitteistot, paikkatieto jne.)

- Tavoitteena on parantaa kansalaisten ympäristövastuullisuutta sekä yritysten ympäristöjärjestelmätöiden edistämistä ja ympäristökasvatuksen toteuttamista mm. erilaisilla uusilla joukkoistamisen välineillä ja tiedon avoimella julkaisulla.

Asiantuntijatuki

Kokonaisuuteen liittyy erilaiset julkaisut ja katsaukset, mm. maakunnittaisen ympäristön tila -katsauksen valmistelu ja sen hyväksyminen kerran valtuustokauden alussa. Maakunnan tehtävänä on koordinoida alueellinen ympäristökasvatuksen, ympäristötietoisuuden tai kestävä kehityksen kasvatuksen yhteistyöryhmiä tai -verkostoja.

Asiantuntijatuki koostuu mm. seuraavista toimista:

- alueellisen ilmasto- ja energiatehokkuustyön koordinointi ja neuvonta
- ympäristötiedon tuottaminen, analysointi sekä jakaminen
- alueellisten ympäristötiedon- ja kasvatusten verkostojen koordinointi
- mahdolliset avustukset sekä tuet ympäristökasvatukseen ja ilmastotyöhön
- oppaiden ja esitteiden ja katsausten laadinta
- avoimella yhteistyöllä ja verkostoitumisella varmistetaan osaamisen jakaminen, yhteen sovitettut prosessit, tietovarantojen ja tietojärjestelmien yhteiskäyttö sekä tarvittavan tiedon esteetön siirto
- ympäristötiedon yhdistäminen osaksi maakunnan päätöksentekoa sekä maakunnan suunnittelua

Sähköisten palveluiden, tietovarantojen ja tietojärjestelmien ylläpito ja kehittäminen, mm.

- maakunnallisten ympäristötietovarantojen ylläpito ja kehittäminen. Tavoitteena on mahdollistaa luotettavan tiedon käyttö maakunnan suunnitteluprosessien eri vaiheissa.
- tiedon jakaminen: tavoitteena on, että tieto on helposti saatavilla kaikkien sitä tarvitsevien osalta
- joukkoistamisen välineet

Kansallisena yhteystahona toimiminen

- Vesien ja merenhoidon tehtäväkokonaisuuden osalta maakunta vastaa siitä, että kansalliset raportit kootaan ja toimitetaan yhdenmukaisesti EU:lle

- Muun ympäristötiedon koostaminen tutkimuslaitoksille ja viranomaisille. Monet ympäristötietoa koskevista kansallisista järjestelmistä ovat SYKE:ssä, Luovassa tai Metsähallituksessa.

3. Keitä ovat tämän palvelukokonaisuuden asiakkaat?

Palvelukokonaisuuden asiakkaita ovat maakunnan asukkaat, viranomaiset, tutkimuslaitokset, kunnat, oppilaitokset ja eri järjestöt.

Keskeisiä yhteistyökumppaneita ovat mm. Suomen ympäristökeskus, kunnat, Luova, Metsähallitus, Luonnonvarakeskus, EU, kansalaisjärjestöt, alueen yritykset sekä muut valtion virastot ja laitokset.

Ympäristötiedon tuottaminen on myös maakunnan sisäistä palvelua alueiden käytön, luonnonsuojelun sekä vesien ja merenhoidon palvelukokonaisuuksille sekä ulkoista palvelua eri viranomaisten ja alueen asukkaiden käyttöön.

4. Mitkä ovat tämän palvelukokonaisuuden tuotteet ja yksittäiset palvelut?

Viestintä- ja tietopalvelut

- Erilaiset katsaukset, julkaisut sekä muut ympäristötietoa koskevat selvitykset
- Palveluun kuuluvat vesien tilan, alueiden käytön ja kulttuuriympäristöjen seurannan tehtävät sekä tämän näiden tietojen tarjoaminen asiakkaiden käyttöön
- Alueellisen ympäristön tila katsauksen valmistelu ja laatiminen kerran valtuustokaudessa
- Tietojärjestelmien kehittäminen ja ylläpito
- Vesien ja merenhoidon seurannan toteuttaminen EU:n edellyttämässä aikataulussa

Neuvontapalvelut

- Erilainen ympäristökasvatusta ja yritysten ympäristöjärjestelmätyötä koskeva neuvonta ja koulutus

- Alueellisen ilmasto- ja energiатыön koordinointi
- Yhteistyö alueen kuntien ja muiden toimijoiden kanssa

Rahoituspalvelut

- Mahdolliset avustukset sekä tuet ympäristökasvatukseen ja ilmastotyöhön
- Vesien ja merenhoidon seurannan hankinta (ulkoistettu tällä hetkellä). Seurannan osalta tulee tehdä ylimaakunnallista yhteistyötä

Kehittämis- ja edistämispalvelut

- Tietojärjestelmien ylläpito ja kehittäminen
- Ympäristötiedon tuottamisen automatisoinnin edistäminen, tiedon jalostus ja analysointi
- Yhteistyö eri viranomaisten sekä järjestöjen kanssa erittäin tärkeää

5. Mitkä ovat liittymä- ja rajapinnat maakunnan muiden palvelujen ja toisten organisaatioiden tuottamien palvelujen kanssa?

Tehtävähoidon osalta on syytä tunnistaa, että monet ympäristötietoa koskevista kansallisista järjestelmistä ovat mm. SYKE:ssä, Luovassa tai Metsähallituksessa. Tärkeää on, että maakunta vaihtaa ympäristötietoa eri organisaatioiden kanssa ja että maakuntien, tutkimuslaitosten ja yritysten tiivis yhteistyö jatkuu. Ympäristötiedon tuottaminen kytkeytyy tiiviisti alueiden käytön, luonnonsuojelun ja vesien- ja merenhoidon palveluihin.

Vesien tilan seuranta koostuu pintavesien ekologisen ja kemiallisen tila sekä pohjaveden kemiallisen ja määrällisen tilan seurannasta. Seurantaohjelman laatiminen ja seurannan järjestäminen edellyttävät vesienhoitoalueittain maakuntien välistä yhteistyötä. Lisäksi vesiseurantojen osalta tulee tehdä yhteistyötä eri seuranta- ja tarkkailutietoja tuottavien tahojen kanssa johdonmukaisen vesiä koskevan tilatiedon tuottamiseksi.

Maakunnille siirtyy ELY-keskusten tehtävä edistää ja ohjata alueiden käytön ja rakennetun ympäristön tilan ja kehityksen seurannan järjestämistä ja huolehtia osaltaan seurannan järjestämisestä. Maakuntiin siirtyy myös kulttuuriympäristön tilan ja kehityksen seuranta. Alueiden käytön ja kulttuuriympäristön seurantatehtävät koostuvat kunnista tiedoksi

tulevien päätösten seurannasta ja tietojen tallennuksesta kaavoituksen seurannan tietojärjestelmään (GISALU). ELY-keskusten kaavoituksen seurannan tietojärjestelmään tallennettavat tiedot ovat tärkeä osa valtakunnallista alueidenkäytön seuranta.

Edellä mainittujen seurantatehtävien siirtyessä ELY-keskuksilta ja maakuntien liitoilta maakunnille keskeistä on huolehtia tietojärjestelmien yhteensopivuudesta valtion ja kuntien järjestelmien kanssa, seurantatietojen katkeamattomuudesta ja saatavuudesta sekä ympäristötietouden parantamisesta.

6. Miten maakunnan sisäinen yhteistyö näiden palvelujen asiakaslähtöiseksi tuottamiseksi on järjestettävä?

Ympäristötiedon tuottamisen palvelukokonaisuus kytkeytyy tiiviisti vesien ja merenhoidon, alueiden käytön, luonnonsuojelun ja kulttuuriympäristön hoidon palveluihin. Ympäristötietoa tuotetaan useisiin tietojärjestelmiin, joita on kuvattu tarkemmin alueiden käytön, luonnonsuojelun sekä vesien ja merenhoidon palveluiden yhteydessä.

Vesien ja merenhoidon seurantatehtävä on tällä hetkellä ulkoistettu. Maakuntien tulee vesien ja merenhoidon tehtäväkokonaisuuden osalta järjestää vesien tilan seuranta toimintamenoilla joko ulkoistettuna tai sisäisenä palveluna. Tehtävä on tällä hetkellä ELY-keskuksissa hoidettu ulkoistettuna tehtävänä.

Ympäristötiedon tuottamisen tehtävän taustalla ovat

- Kansainvälisten sopimusten veloitteet (Direktiivi 2003/4/EY ympäristötiedon julkisesta saatavuudesta, Tpa 122/2004 Århusin ympäristöasioita koskevan yleissopimuksen kansallisesta toimeenpanosta, YM:n määräys 9.2.2005 direktiivin täytäntöönpanosta)
- Substanssilainsäädännössä osoitetut veloitteet, muun muassa velvoite perustaa suunnittelu ajantasaiselle ympäristötiedolle sekä eri substanssilainsäädännössä ja mahd. valmisteluaineistoissa esitetyt veloitteet ja tavoitteet tuottaa ja jakaa tietoa
- Maakuntien strategiset tavoitteet ja maakuntien toimintaympäristöt
- Maakuntalain 35 §:n mukaisen maakunnan strategian tulee perustua arvioon maakunnan tilanteesta strategian laatimishetkellä sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista maakunnan tehtävien toteuttamiseen. Maakuntastrategia kattaa maakunnan kaikki tehtäväalat. Ympäristötiedon yhdistäminen maakunnan strategiaan sekä siitä johdettuihin muihin strategisesti

merkittäviin kokonaisuuksiin on tärkeää. Ympäristötilinpidon (Tilastokeskus) välineillä on mahdollista tuoda esille ympäristöseikkoihin liittyviä taloudellisia vaikutuksia ja potentiaaleja.

- EU velvoitteet vesien ja merenhoidon seurantiedon tuottamisesta
- Maakunnan laajan tehtäväalan ja eri tehtävien merkittävä rooli ja vaikutus ympäristöön ja sen tilaan sekä ympäristötiedon merkitys päätöksenteon reunaehtoina (mm. yritystuet, aluekehittäminen, liikenne, maatalous jne.)

